

ဆေးပက်ဝင်အပင် (၃၀) ၏ ဆီးချိုရောဂါတွင်အသုံးပြုမှု အခြေအနေကိုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (ကြည်ကြည်ဦး^၁၊ သန်းညွန့်^၂၊ ခိုင်နွေးနွေးကျော်^၃)

၁။ သုတေသနအရာရှိ၊ သုတေသနဌာနခွဲ၊ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်

၂။ နည်းပြအရာရှိ၊ တိုင်းရင်းဆေးသိပ္ပံ

၃။ BMTM အမှတ်စဉ် (၃)၊ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်

နိဒါန်း

- (၂၁)ရာစုတွင် ကမ္ဘာ့လူသားများအား သေကျေပျက်စီးမှုများစွာဖြစ်စေ။
- ကမ္ဘာ့လူဦးရေ ၂၄၆ သန်းကျော် (WHO) ။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဖြစ်အများဆုံးရောဂါ (၆) မျိုးတွင် ပါဝင်။
- ဝေဒနာရှင်နှင့်မိသားစုသာမက နိုင်ငံတော်အတွက်ပါ ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးဖြစ်။
- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုတွင်ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏ အာနိသင်များကို နိုင်ငံတကာမှ စိတ်ဝင်တစားလေ့လာ။

ရည်ရွယ်ချက်

ယေဘုယျရည်ရွယ်ချက်

- ဆီးချိုရောဂါတွင် အသုံးပြုနိုင်သော ဆေးဖက်ဝင် အပင်များကို သိရှိဖော်ထုတ် သုတေသနပြုလုပ်နိုင်ရန်

အဓိကရည်ရွယ်ချက်များ

- ၁။တိုင်းရင်းဆေးဆရာများအနေဖြင့် ဆီးချိုရောဂါတွင် လက်တွေ့အသုံးပြုနေသော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များကို ဖော်ထုတ်ရန်
- ၂။ ဆေးကျမ်းစာပေများအရ ဆီးချိုရောဂါသုံးဆေးပင်များ၏ အထောက်အထားခိုင်မာမှုကို သိရှိနိုင်ရန်
- ၃။ရိုးရာအသုံးပြုမှု၊ စမ်းသပ်ဆေးဝါးဂုဏ်သတ္တိနှင့် လက်တွေ့ဆေးဝါးဂုဏ်သတ္တိဆိုင်ရာ သုတေသနပြုလုပ်ထားမှုအခြေအနေများကို နှိုင်းယှဉ်သိရှိနိုင်ရန်
- ၄။ဆီးချိုရောဂါအတွက် အသုံးပြုသော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏ တိုင်းရင်းဆေးအယူအဆဆိုင်ရာ အရသာအုပ်စုများကိုခွဲခြားသိရှိနိုင်ရန်

သုတေသနပြုလုပ်နည်း

၁။လုပ်သက်(၁၀)နှစ်နှင့်အထက် ဒီပလိုမာတိုင်းရင်းဆေးဆရာ (၃၀)ဦး၏ အတွေ့အကြုံအရ စစ်တမ်းကောက်ယူခြင်း

၂။ ဆေးကျမ်းစာပေများအရ ဆီးချိုရောဂါသုံးဆေးပင်များ၏ အထောက်အထားခိုင်မာမှုကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း

၃။ရိုးရာအသုံးပြုမှု၊ စမ်းသပ်ဆေးဝါးဂုဏ်သတ္တိနှင့် လက်တွေ့ဆေးဝါး ဂုဏ်သတ္တိ ဆိုင်ရာ သုတေသနပြုလုပ်ထားမှုအခြေအနေများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း

၄။ဆီးချိုရောဂါအတွက် အသုံးပြုသော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏ တိုင်းရင်းဆေး အယူအဆဆိုင်ရာ အရသာအုပ်စုများကို ခွဲခြားလေ့လာတင်ပြခြင်း

စဉ်	မြန်မာအမည်	ရုက္ခဗေဒအမည်
၁။	ကင်းပုံ	<i>Coccinia indica</i> Linn
၂။	ကွမ်း	<i>Piper betle</i> L.
၃။	ကြက်သွန်နီ	<i>Allium cepa</i> L.
၄။	ကြက်သွန်ဖြူ	<i>Allium sativum</i> L.
၅။	ကြက်ဟင်းခါး	<i>Momordica charatia</i> L.
၆။	ခံတက်	<i>Crataeva reliogiosa</i> Forst.
၇။	ခွေးတောက်	<i>Dragea volubilis</i> Benth
၈။	ငှက်	<i>Cassia fistula</i> L.
၉။	ဆေးခါးကြီး	<i>Andrographis paniculata</i> Nees.
၁၀။	ဆင်တုံးမနွယ်	<i>Tinospora cordifolia</i> Miers.

စဉ်	မြန်မာအမည်	ရုက္ခဗေဒအမည်
၁၁။	ဆိပ်ဖလူး	<i>Nyctanthes arbor-tritis L.</i>
၁၂။	တမာ	<i>Azadirachata indica A.Juss.</i>
၁၃။	တရုတ်စကား	<i>Plumeria acutifolia L.</i>
၁၄။	တောင်ဇီးဖြူ	<i>Phyllanthus niruri L</i>
၁၅။	တိန်းညက်	<i>Caesalpinia sappan</i>
၁၆။	ထိကရုံး	<i>Mimosa pudica L.</i>
၁၇။	ဒဟဿဂို	<i>Withania somnifera Dunal.</i>
၁၈။	ဒန္တသုခ	<i>Scoparia dulcis L.</i>
၁၉။	ပရနွဝါ	<i>Boerhaavia diffusa L.</i>
၂၀။	ပင်စိမ်းနက်	<i>Ocimum santum L.</i>

စဉ်	မြန်မာအမည်	ရုက္ခဗေဒအမည်
၂၁။	ပိတ်သင်းခတ်	<i>Cassia auriculata L.</i>
၂၂။	ဗေဒါ	<i>Eichhornia carassipes Solms.</i>
၂၃။	ရဲယို	<i>Morinda citrifolia L.</i>
၂၄။	ယူကလစ်	<i>Eucalyptus globulus Labill.</i>
၂၅။	သကြားမကိုင့်	<i>Orthosiphon aristatus Blume.</i>
၂၆။	သလဲ	<i>Punica granatu L.</i>
၂၇။	သဘောမညှိုး	<i>Catharanthus roseus (L.) G.Don.</i>
၂၈။	သဘောမယ်ဇလီ	<i>Cassia alata L.</i>
၂၉။	သစ်ကြပိုး	<i>Cinnamomum zeylanicum Nees.</i>
၃၀။	ဥသျှစ်	<i>Aegle marmelos Corr.</i>

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များနှင့်ဆွေးနွေးချက်များ

အသုံးပြုအစိတ်အပိုင်းအလိုက်တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ၏လက်တွေ့အသုံးပြုမှုနှင့်စာပေတွေ့ရှိချက်များအား
နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း

စဉ်	မြန်မာအမည်	PU	TMP (%)	T	EP	CP	Ref.	Taste
၁။	ကင်းပုံ	ရွက်	17	✓	✓	-	17,19	အေးခါး
၂။	ကွမ်း	ရွက်	13	✓	✓	-	6,22,23	ပူခါးစပ်
၃။	ကြက်သွန်နီ	ဥ	7	✓	✓	✓	6,14,20,22,23	ပူချိုစပ်
၄။	ကြက်သွန်ဖြူ	ဥ	20	✓	✓	-	5,14	ပူချိုခါးဖန်၊ စပ်ငန်
၅။	ကြက်ဟင်းခါး	ရွက်	93	✓	✓	✓	3,4,5,10,13,14,17,20	အေးခါး
၆။	ခံတက်	ရွက်	50	✓	-	-	3,7,9	ပူခါးစပ်
၇။	ခွေးတောက်	ရွက်	30	✓	-	-	-	ပူခါး
၈။	ငှက်	ရွက်/ခေါက်	13	✓	✓	-	-	ပူခါး
၉။	ဆေးခါးကြီး	ပဉ္စင်းပါး	100	✓	✓	✓	5,9,11,14,18,20,22	အေးခါး
၁၀။	ဆင်တုံးမနွယ်	ပင်စည်	90	✓	✓	-	11,17,19,20	ပူခါး

စဉ်	မြန်မာအမည်	PU	TMP (%)	T	EP	CP	Ref.	Taste
၁၁။	ဆိပ်ဖလူး	ရွက်	10	✓	-	-	18	ပူခါးစပ်
၁၂။	တမာ	ရွက်/ခေါက်	40	✓	✓	✓	5,18	ပူခါးစပ်
၁၃။	တရုတ်စကား	ခေါက်	23	✓	-	✓	17	ပူခါးစပ်
၁၄။	တောင်ဇီးဖြူ	ပွင့်ငါးပါး	57	✓	✓	-	5,15,19	အေးချဉ်ဖန်ခါး
၁၅။	တိန်းညက်	အနှစ်	-	✓	✓	-	14	အေးခါးဖန်
၁၆။	ထိကရုံး	ပွင့်ငါးပါး	7	✓	✓	✓	5,14	အေးခါးဖန်
၁၇။	ဒဟဿဂို	အမြစ်ဥ	-	✓	-	✓	5,11	ပူခါး
၁၈။	ဒန္တသုခ	ပွင့်ငါးပါး	13	✓	✓	✓	5,17,20	အေးခါး
၁၉။	ပရနွဝါ	ဥ	-	✓	✓	-	5,19	ပူခါးစပ်
၂၀။	ပင်စိမ်းနက်	ရွက်	7	✓	✓	✓	5,14,15, 20,24	ပူခါးစပ်

စဉ်	မြန်မာအမည်	PU	TMP (%)	T	E P	CP	Ref.	Taste
၂၁။	ပိတ်သင်းခတ်	ရွက်/ပွင့်	13	✓	✓	-	7,8,9,14,20, 22	အေးခါး
၂၂။	ဗေဒါ	ပွင့်	50	✓	✓	✓	4,17,22	အေးခါး
၂၃။	ရဲယို	အမြစ်	43	✓	✓	-	5,12,14,15,22	ပူခါး
၂၄။	ယူကလစ်	ရွက်	7	-	✓	-	6,24	ပူစပ်
၂၅။	သကြားမကိုင်း	ရွက်	97	✓	✓	✓	4,11,12, 14, 16,18,20	အေးခါး
၂၆။	သလဲ	ပွင့်	33	✓	✓	-	5	ပူခါး
၂၇။	သဘောမညှိုး	ရွက်	83	✓	✓	-	3,7,12,14,18, 20,25	ပူခါး
၂၈။	သဘောမယ်ဇလီ	ရွက်	-	✓	✓	-	5,14	အေးခါးဖန်
၂၉။	သစ်ကြပိုး	ခေါက်	27	✓	✓	-	5	ပူချိုခါးစပ်
၃၀။	ဥသျှစ်	ရွက်	27	✓	✓	-	6,7,14,22	ပူဆိမ့်စပ်

PU = Part Used

TMP = Traditional Medicine Practitioner

T = Traditional uses

EP = Experimental Pharmacology

CP = Clinical Pharmacology

တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ၏ အများဆုံးလက်တွေ့သုံး

- ဆေးခါးကြီး	တောင်ဇီးဖြူ
- သကြားမကိုဋ်	ဗေဒါ
- ကြက်ဟင်းခါး	ခံတက်
- ဆင်တုံးမနွယ်	ရဲယို
- သင်္ဘောမညှိုး	တမာ

တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ၏ အများဆုံးလက်တွေ့သုံး

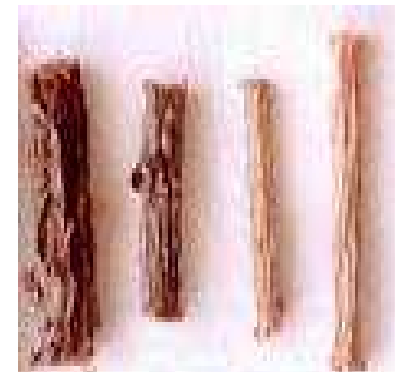
Andrographis paniculata (100%)

Orthosiphon aristatus (97%)

Momordica charantia (93%)

Tinospora cordifolia (90%)

Catharanthus roseus (83%)

Phyllanthus niruri (57%)

Eichhornia crassipes (50%)

Crataeva religiosa (50%)

Morinda citrifolia (43%)

Azadirachta indica (40%)

- **Green color** - **Practical + Experimental + Clinical**
- **Orange color** - **Practical + Experimental**
- **Red color** - **Practical**

ရိုးရာအသုံး+စမ်းသပ်+လက်တွေ့ဆေးဝါးဂုဏ်သတ္တိ

- ဆေးခါးကြီး	ကြက်သွန်နီ
- ကြက်ဟင်းခါး	တမာ
- သကြားမကိုဋ်	ပင်စိမ်းနက်
- ထိကရုံး	ပေဒါ
- ဒန္တသုခ	

စာပေအထောက်အထားအများဆုံး

- ကြက်ဟင်းခါး	ကြက်သွန်နီ
- ဆေးခါးကြီး	ခံတက်
- သကြားမကိုဋ်	ရဲယို
- ပိတ်သင်းခတ်	ပင်စိမ်းနက်
- သဘောမညှိုး	ဆင်တုံးမနွယ်
- ဥသျှစ်	

တိုင်းရင်းဆေးအယူအဆဆိုင်ရာအရသာလေ့လာမှု

-အခါးအရသာ

ချင်းချက်။ ။ကြက်သွန်နီ၊ ကြက်သွန်ဖြူ၊ ဥသျှစ်

အကြံပြုသုံးသပ်ချက်

- တိုင်းရင်းဆေးဆရာများ၏လက်တွေ့အသုံးပြုမှုနှင့်စာပေတွေ့ရှိချက် များကို (တိုင်းရင်း+စမ်းသပ်+လက်တွေ့+ဆေးဝါးဂုဏ်သတ္တိ)ခွဲခြား ဖော်ပြ
- သုတေသနပြုလုပ်ပြီးအဆင့်ကိုသိရှိဖော်ထုတ်
- ဆီးချိုကျအာနိသင်ပေါ်တွင်အမှန်တကယ်ခိုင်မာသောအထောက်အထားရှိ/မရှိလေ့လာသိရှိနိုင်
- အခြားရောဂါများအတွက်ပါဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏အာနိသင်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အထောက်အထားများကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ပါက ဆေးဖက်ဝင်သုတေသနလုပ်ငန်းတွင်များစွာ အကျိုးရှိနိုင်

ကျမ်းကိုးအညွှန်း

- ၁။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေး တက္ကသိုလ်၊ တိုင်းရင်းဆေးဌာနသုံးဆေးများ၊ဒုတိယနှစ်။
- ၂။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်၊တိုင်းရင်းဆေးဌာနသုံးဆေးများ၊တတိယနှစ်။
- ၃။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်၊ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၊ဒုတိယနှစ်။
- ၄။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ဆေးသုတေသနဌာန(အောက်မြန်မာပြည်)၊ကျန်းမာရေးနှင့်မြန်မာ့ဆေး၊၁၉၉၉။
- ၅။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ဆေးသုတေသနဌာန(အထက်မြန်မာပြည်)၊ မြန်မာ့ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၊အတွဲ-(၁)၊၂၀၀၆။
- ၆။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ဆေးသုတေသနဌာန(အထက်မြန်မာပြည်)၊ မြန်မာ့ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၊အတွဲ-(၂)၊၂၀၀၇။
- ၇။ နာဂသိန်(အရှင်)၊ပုံပြဆေးအဘိဓာန်၊ဒု+တ+စ တွဲ။

၈။ နာဂသိန်(အရှင်)၊အခြေပြုဆေးအဘိဓာန်၊၁၉၆၇၊မတ်လ။

၉။ နာဂသိန်(အရှင်)၊လက်စွဲဆေးအဘိဓာန်၊၁၉၇၉၊ဇွန်လ။

၁၀။မေအေးသန်း(ဒေါက်တာ)နှင့်အဖွဲ့(ဆေးသူ)၊ကြက်ဟင်းခါးသီး၊ ဆီးချို
ထိန်းဆေးကောင်းတစ်ခွက်ပေါ်ထွက်စေရန်ဆောင်ရွက်ခဲ့သောသိပ္ပံ
နည်းကျသုတေသနများ၊ ဒု-ကြိမ်တိုင်းရင်းဆေးသမားတော်များညီလာခံ၊ ၂၀၀၁၊ဒီဇင်ဘာ။

၁၁။သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဝန်ကြီးဌာန၊ငှက်ဖျားနှင့်အခြားရောဂါများအတွက်
အစွမ်းထက်မြက်သည့်မြန်မာ့တိုင်းရင်းဆေးပင်များ၊ ၂၀၀၃။

၁၂။ Agricultural corporation Burmese Medicinal Plants, 1980.

၁၃။ Aye Than etal, Blood Sugar Lowering Effect Of *Momordica* *Charantia*
Linn. Fruit (Kyet-hin-gha-thee) in rabbit model, Myanmar Health sciences
Research , Journal, 1993.

၁၄။HMRC, IMR, Compendium of Medicinal Plants Used in Malaysia, Volume-1&2,
2002.

၁၅။Indu Bala Janganth and Ng Lean Teik, The Green Pharmacy of Malaysia, 2nd
printing 2002.

- ၁၆။Khin Chit etal., Hypoglycemic effect of Orthosiphon aristatus (BL) on type II diabetes Mellitus patients. (NIDDM), Myanmar Health Research Congress. Programme and Abstracts, 1998.
- ၁၇။Ministry of Health, Department of Traditional Medicine, Collection of commonly used Herbal plants, 2003, January.
- ၁၈။Ministry of Health, Department of Traditional Medicine, Medicinal plant of Myanmar, A selection of 60 commonly used species.
- ၁၉။Ministry of Health, Department of Traditional Medicine, Medicinal plant of Myanmar, Vol-2, 2007.
- ၂၀။Mya Bwin (Daw) and Sein Gwan (U), Burmese indigenous medicinal plants with reputed hypoglycemic action. Department of Pharmacology, Burma Medical Research Institute, Yangon, 1967.
- ၂၁။Myat Myat Ohn Khin etal., Pilot study of hypoglycemic potential of Bay Dar Pwint (*Eichhornia carssipes* Sloms) or healthy persons, Myanmar Health Research Congress, programme and Abstracts, 1998.
- ၂၂။Literature Research Committee, University of Traditional Medicine, Mandalay. Literature Review on Medicinal Plants (20), 2007, November.

- ၃၃။ WHO monographs on selected Medicinal Plants, Vol-1, 1999.
- ၃၄။ WHO monographs on selected Medicinal Plants, Vol-2, 2002.
- ၃၅။ WHO & Instituted of Materia Medica, Medicinal Plants in Vietnan.
- ၃၆။ www.bioinformation.net.
- ၃၇။ www.cat.inist.fr.
- ၃၈။ www.herbalgram.org.
- ၃၉။ www.homecaregroup.org.
- ၄၀။ www.ijppmcom.
- ၄၁။ www.insinet.net.
- ၄၂။ www.nchi.nlm.nih.gov.
- ၄၃။ www.ndimedind.nci.in.
- ၄၄။ www.pubmedcentral.nih.gov.
- ၄၅။ www.rain-tree.com

١٣٣٣